

Tillsyn av plastflaskor och metallburkar

Årsrapport 2015

stockholm.se

Tillsyn av plastflaskor och metallburkar
Årsrapport 2015

Dnr: 2015-18476
Kontaktperson: Charlotte Larsson

Sammanfattning

Det är förbjudet att sälja eller överlåta plastflaskor och metallburkar som inte ingår i det svenska retursystemet. Den som säljer sådana flaskor och burkar kan få betala upp till 50 000 kronor i miljöskaktionsavgift.

Syftet med att ha ett pant- eller retursystem är att bidra till ökad miljönytta. Nedskräpningen minskar och värdefull energi kan tas tillvara när burkar och flaskor lämnas in för återvinning. Returpack har fått i uppdrag av regeringen att ansvara för det svenska retursystemet. Flaskor och burkar som inte kan tas om hand av det svenska retursystemet kan få dispens av Jordbruksverket upp till ett år medan de anpassas till den svenska marknaden.

Sverige har ett mål att 90 procent av alla burkar och flaskor ska återvinnas. I dagsläget ligger återvinningen på ca 89 procent. Det är Naturvårdsverket som på uppdrag av regeringen bestämmer återvinningsmålen.

Under 2015 har miljöförvaltningen bedrivit två veckolånga tillsynskampanjer, en i januari/februari och en i oktober. Sammanlagt under dessa två veckor har miljöförvaltningen genomfört kontroller av plastflaskor och metallburkar i sammanlagt 220 livsmedelsbutiker i Stockholms stad.

Urvalet av tillsynsobjekt har begränsats till butiker som saluför livsmedel och som inte fått tillsyn av Jordbruksverket under 2014 inom Stockholms kommun.

Av de 220 besökta butikerna sålde 70 livsmedelsbutiker plastflaskor eller metallburkar som inte gick att lämna i retur i Sverige. Dessa har under året fått miljöskaktionsavgift. I de flesta fall har under hundra icke godkända produkter påträffats vilket innebär en avgift på 1000 kr. För två butiker blev avgiften 20 000 kr eftersom de salufört fler än 1000 icke godkända flaskor och burkar. I intervallet 101 – 1000 flaskor eller burkar är skaktionsavgiften 5 000 kr. Under tillsynskampanjen i oktober genomfördes återbesök hos två butiker som besökts i februari. Vid återbesöken hittades fortfarande plastflaskor och metallburkar som inte ingår i ett godkänt retursystem. Eftersom överträdelsen upprepats inom 2 år från ett föregående beslut om miljöskaktionsavgift för samma förseelse, har dubbel miljöskaktionsavgift påförts dessa butiker i enlighet med vad som föreskrivs i 1 kap. 4 § förordningen (2012:259) om miljöskaktionsavgifter.

Störst antal produkter som inte var godkända hittades i en livsmedelsbutik i Kista. Där hittades sammanlagt 1673 flaskor och burkar av utländskt härkomst utan dispens eller pantmärkning.

Under tillsynsveckan i oktober hittade förvaltningen ett större antal mindre kända produkter från olika producenter. Detta ska jämföras med tillsynsveckan i januari/februari då förvaltningen i stort sett enbart hittade kända produkter från Ekströms, Proviva och Nutramino i butikerna.

Innehåll

Sammanfattning	3
Bakgrund	5
1. Lagstiftning och regler	5
2. Sveriges retursystem	5
3. Miljöförvaltningens tillsyn	6
Resultat	7
4. Fördelning av miljöskaktionsavgifter	9
5. Skillnader mellan tillsynsobjekten	10
Diskussion	12
6. Reaktioner på tillsynen	12
7. Fortsatt tillsyn	12

Bakgrund

Lagstiftning och regler

Det är förbjudet att sälja eller överlåta plastflaskor och metallburkar som inte ingår i det svenska retursystemet, vilket följer av 8 och 10 §§ förordningen (2005:220) om retursystem för plastflaskor och metallburkar.

Den som säljer sådana burkar och flaskor kan påföras miljöskatt med upp till 50 000 kronor, vilket följer av 11 kap. 12 § förordningen (2012:259) om miljöskatter.

Alla plastflaskor och metallburkar måste vara märkta med uppgift om pantbelopp och vilket godkänt retursystem de tillhör. Den som för in dryck som är färdig att dricka (exempelvis vatten, läsk, öl, vin och energidryck) i plastflaska eller metallburk till Sverige ska se till att dessa förpackningar ingår i det svenska retursystemet, de ska alltså gå att panta i Sverige. Detta gäller även den som endast saluför flaskor och burkar i Sverige. Det är enligt 7 § förordningen om retursystem för plastflaskor och metallburkar möjligt att hos Jordbruksverket ansöka om dispens, som kan ges under en begränsad tid om det finns särskilda skäl när det gäller förpackningens utformning eller material. Det är viktigt att dispensen används till att utforma förpackningen så att den kan ingå i retursystemet.

Enligt 10 § andra stycket förordningen om retursystem för plastflaskor och returburkar är drycker som huvudsakligen består av mejeriprodukter eller grönsaks-, frukt- eller bärjuice undantagna från reglerna. Miljöförvaltningen och Jordbruksverket har tolkat bestämmelsen som att produkten måste innehålla mer än 50 procent mejeriprodukter eller juice eller mer än 20 procent koncentrat för att omfattas av undantaget.

Sveriges retursystem

Syftet med att ha ett retur- eller pantsystem är främst av miljöskäl. Nedskräpningen minskar och värdefull energi kan tas tillvara när burkar och flaskor går in i ett anpassat retursystem.

De burkar och flaskor som inte ingår i Sveriges retursystem kan normalt lämnas in men då utgår ingen pantsättning. Om man som saluförare vill ansluta importerade produkter i det svenska retursystemet finns det klisterlappar med EAN-kod och pantsymbol som kan fästas på produkten. Detta är ett alternativ istället för att paketera om produkten.

I Sverige är det företaget Returpack som ansvarar för det svenska retursystemet. Returpack ägs av Sveriges Bryggerier, Livsmedelshandlarna och Svenska Dagligvaruhandel. I deras uppdrag ingår att sprida information, hantera ersättningar samt koordinera hämtning av tomma förpackningar.

I Sverige är målet att 90 procent av alla burkar och flaskor ska återvinnas. I dagsläget ligger återvinningen på ca 89 procent. Det är regeringen genom Naturvårdsverket som bestämmer återvinningsmålen.

Miljöförvaltningens tillsyn

Tillsynsansvaret för efterlevnaden av reglerna om retursystem för plastflaskor och metallburkar i Sverige är delat mellan Jordbruksverket och kommunerna. Under två tillsynsveckor 2015, en i januari/februari och en i oktober, har miljöförvaltningen besökt 220 livsmedelsbutiker för att kontrollera plastflaskor och metallburkar. Personal från Jordbruksverket har medverkat under en dag vardera vid båda tillsynsveckorna.

Urvalet av tillsynsobjekt har begränsats till butiker som saluför livsmedel och som inte fått tillsyn av Jordbruksverket under 2014. Uppföljning från tillsynen i januari/februari 2015 genomfördes i två butiker i oktober. Vid uppföljningen hittades återigen flaskor och burkar som inte ingick i ett godkänt retursystem.

Vid tillsynsbesöken kontrollerades retursystemsmärkningen av livsmedelsbutikens plastflaskor och metallburkar. Om burkar och flaskor som inte ingår i ett retursystem observerades i butiken utfördes även en kontroll av butikens lager. På plats vid inspektionen lämnades ett informationsblad om tillsynsbesöket och berörd lagstiftning till ansvarig verksamhetsutövare eller den personal som fanns på plats. Om produkter som inte tillhörde ett godkänt retursystem påträffades informerades personalen om att produkterna skulle plockas bort från hyllorna.

Inspektionsrapporter skickades i de flesta fallen ut till butikerna samma dag som inspektionen utfördes. Butiker som saluförde plastflaskor och metallburkar som inte ingick i ett godkänt retursystem har herefter påförts miljösanktionsavgift (MSA) mellan 1 000 kr och 20 000 kr beroende på hur många flaskor som inte var godkända de saluförde.

Miljösanktionsavgiften tas ut av Kammarkollegiet efter det att miljö- och hälsoskyddsnämndens beslut har vunnit laga kraft. Avgiften varierar beroende avantalet flaskor och burkar, se tabell 1. Om överträdelsen upprepas inom 2 år ska dubbel miljösanktionsavgift tas ut.

Antal burkar och flaskor som inte ingår i ett godkänt retursystem	Miljösanktionsavgift
1 – 100 st	1 000 kr
101 – 1 000 st	5 000 kr
1 001 – 20 000 st	20 000 kr
> 20 000 st	50 000 kr

Tabell 1. Miljösanktionsavgift för burkar och flaskor som inte ingår i ett godkänt retursystem

Under tillsynsperioderna har regelbunden kontakt och rapportering skett till Jordbruksverket och resultatet från miljöförvaltningens tillsyn kommuniceras med Jordbruksverket för att samma butiker inte ska få tillsyn av båda myndigheterna inom samma år.

Resultat

Miljöförvaltningen utförde tillsynsbesök i sammanlagt 220 butiker i Stockholm. Under tillsynsveckan i januari/februari besöktes 100 butiker, varav 48 butiker saluförde produkter som inte var godkända. Under tillsynsveckan i oktober besöktes 120 butiker, varav 22 butiker saluförde produkter som inte var godkända (se tabell 2).

	Antal besökta butiker	Butiker med produkter som inte var godkända
Tillsyn jan/feb	100	48
Tillsyn okt	120	22

Tabell 2. Resultatet från tillsynsperioderna.

Av kartan framgår var de besökta butikerna ligger:

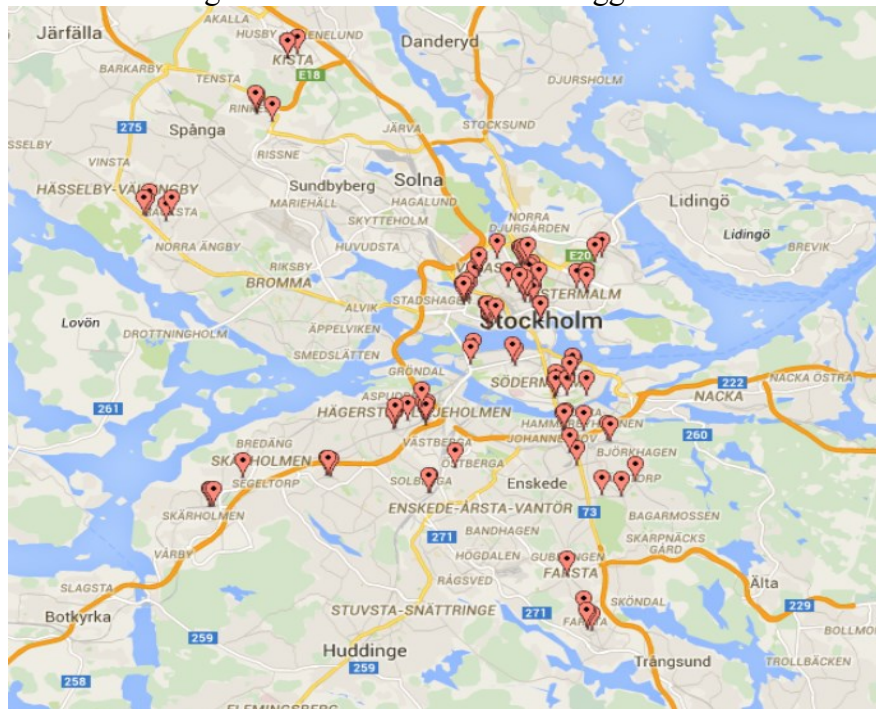

Bild 1. Karta över alla inspekterade butiker under perioden den 28 januari till den 3 februari

Tillsyn av plastflaskor och metallburkar 8 (13)

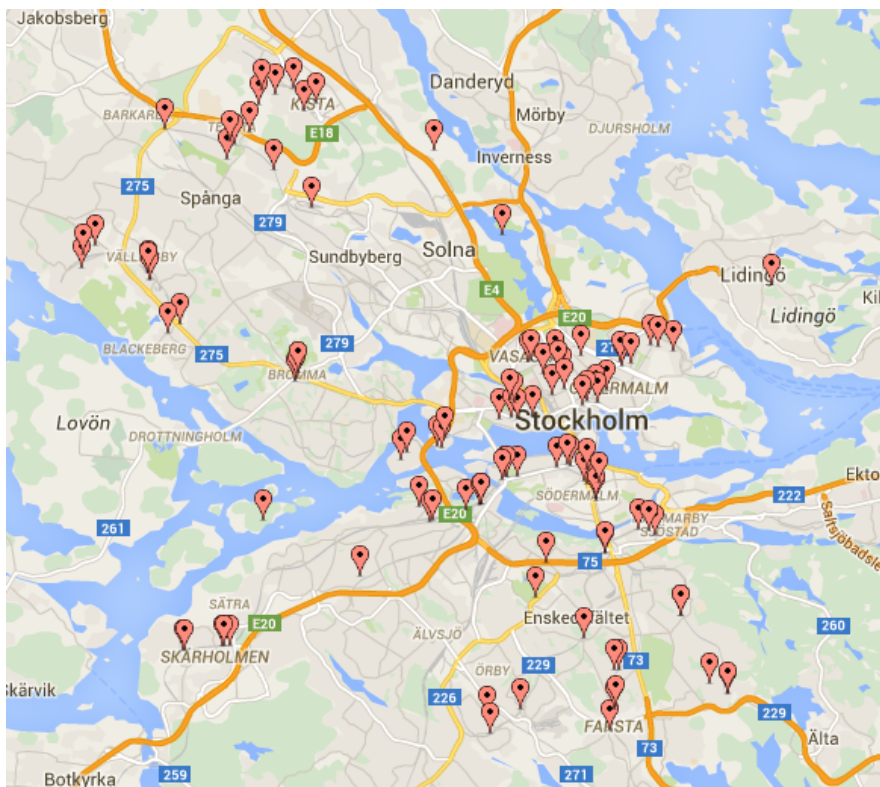

Bild 2. Karta över alla inspekterade butiker under perioden den 5 till den 9 oktober

Nedan finns en överblick över de butiker där ej godkända flaskor och burkar påträffats:

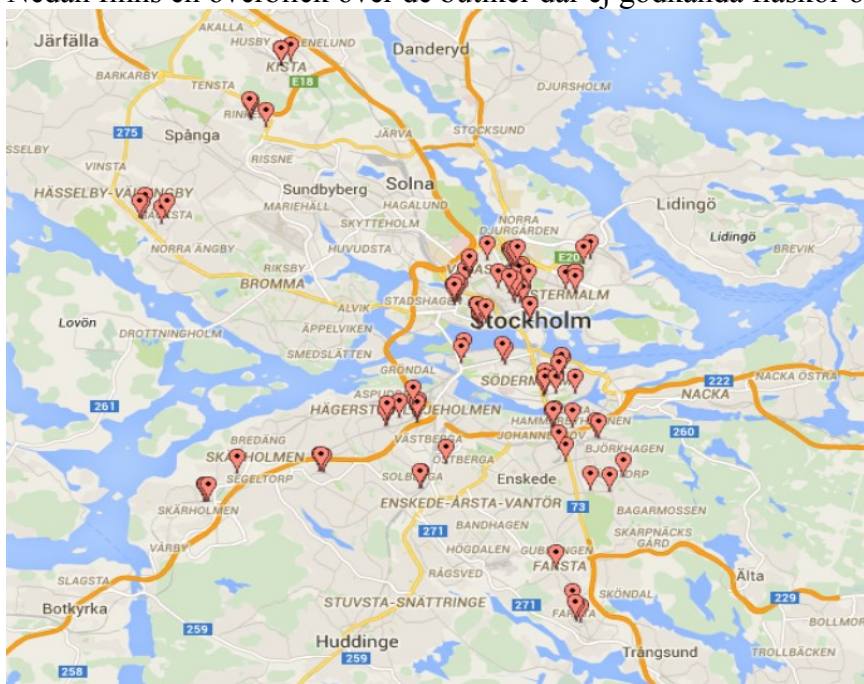

Bild 3. Karta över de 48 butiker med ej godkända burkar eller flaskor under perioden den 28 januari till den 3 februari

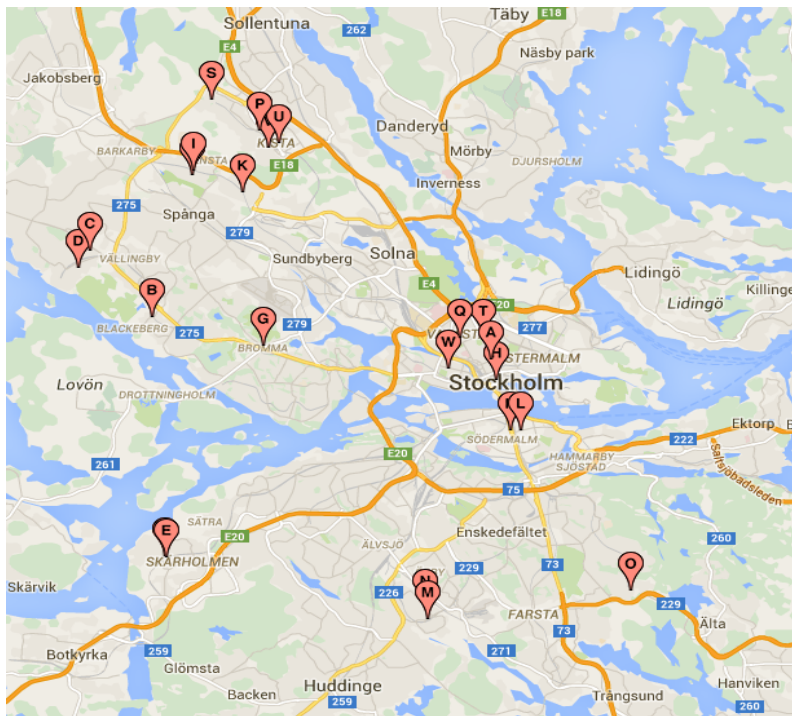

Bild 4. Karta över 22 butiker med ej godkända burkar eller flaskor under perioden den 5 till den 9 oktober

Fördelning av miljöskaktionsavgifter

Vanligast var att butikerna sålde färre än 100 flaskor eller burkar som inte var godkända, se diagram 1 och 2. Merparten av butikerna med plastflaskor och metallburkar som inte var godkända har därför fått en miljöskaktionsavgift på 1 000 kr. Fjorton butiker har fått miljöskaktionsavgift på 5 000 kr och två butiker på 20 000 kr.

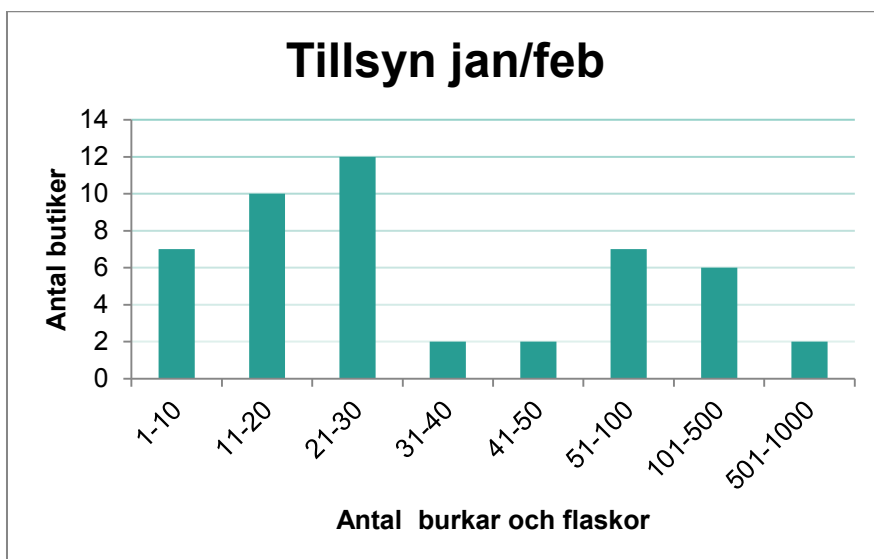

Diagram 1 Fördelning av mängden icke godkända burkar och flaskor i de butiker som fått miljöskaktionsavgift.

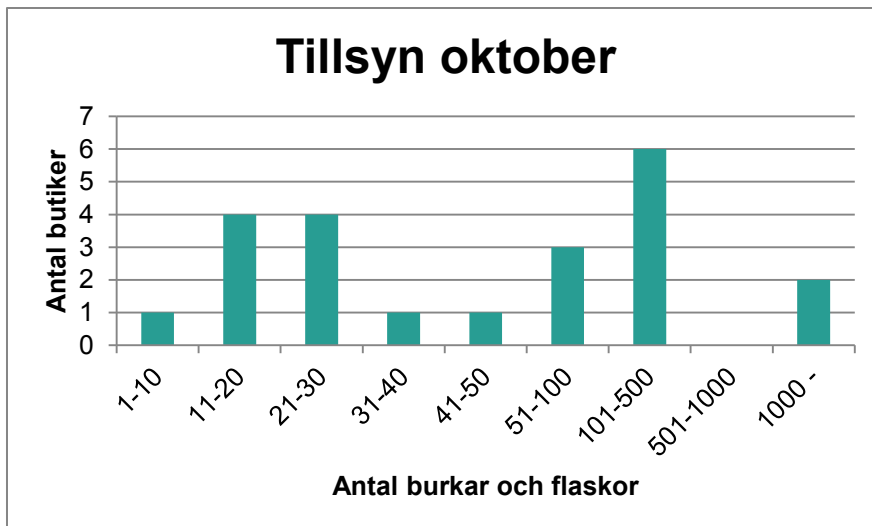

Diagram 2 Fördelning av mängden icke godkända burkar och flaskor i de butiker som fått miljö sanktionsavgift.

Skillnader mellan tillsynsobjekten

18 kiosker sålde produkter som inte var godkända under tillsynsveckan i januari/februari. Av dessa var det 17 stycken som ingick i samma kedja. Detta berodde delvis på att en säljkampanj för en proteindryck inom kedjan sammanföll med tillsynsveckan.

24 livsmedelsbutiker, 5 bensinstationer och 1 hälsokostbutik sålde produkter som inte var godkända.

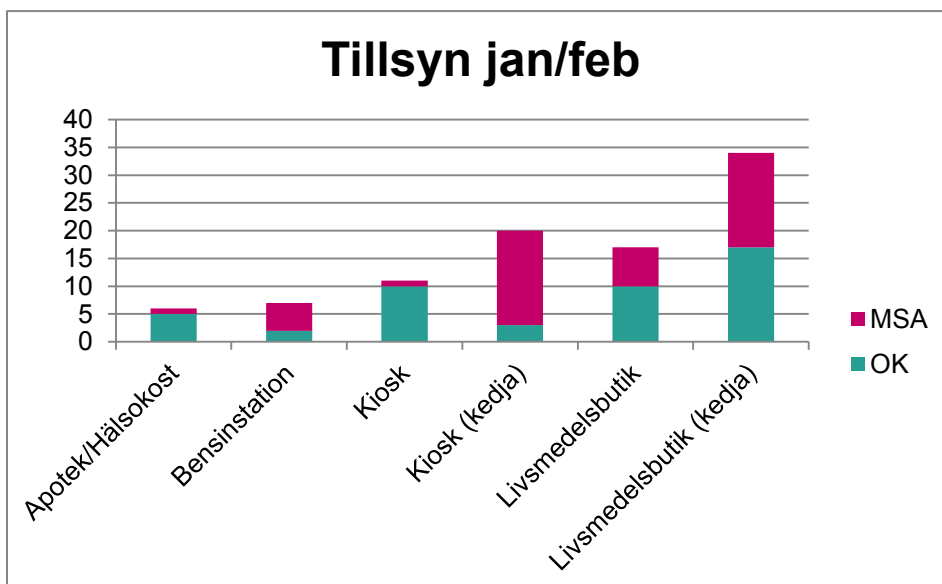

Diagram 3 Fördelning av utfallet från inspektionerna mellan olika typer av butiker

Av de produkter som inte var godkända som observerades under inspektionerna i februari var nedanstående tre märken mest vanligt förekommande:

- Ekströms nypon- och blåbärssoppa i 300ml plastflaska. Produkterna är svenskproducerade.

- Provivas Active fruktdryck tropisk, Active fruktdryck blåbär hallon citrus, Mango samt Blåbär 350ml. Produkterna är svenskproducerade.
- Nutramino Protein Smoothie Passion and Peach samt Raspberry 330ml. Produkterna är producerade i Danmark.

Dessa tre märken står i stort sett för alla anmärkningar i kiosker och livsmedelsbutiker som ingår i en kedja och innehållet i dryckerna har inte tillräckligt stor mängd juice eller mjölk för att kunna undantas från reglerna. Vid tillsynsveckan i oktober påträffades inte de här produkterna i förpackningar som inte ingick i retursystemet.

Utöver dessa produkter observerades även ett stort antal inte godkända produkter av varierande utländsk härkomst.

Resultatet från tillsynen i oktober visar att det främst var fristående livsmedelsbutiker som sålde produkter som inte var godkända, se diagram 4. Av de fristående verksamheterna var det 17 livsmedelsbutiker och 3 kiosker som sålde produkter som inte var godkända. Vidare såldes icke godkända flaskor eller burkar från 1 gym som ingår i kategorin övrigt. Endast 1 butik som ingår i en kedja sålde icke godkända flaskor eller burkar.

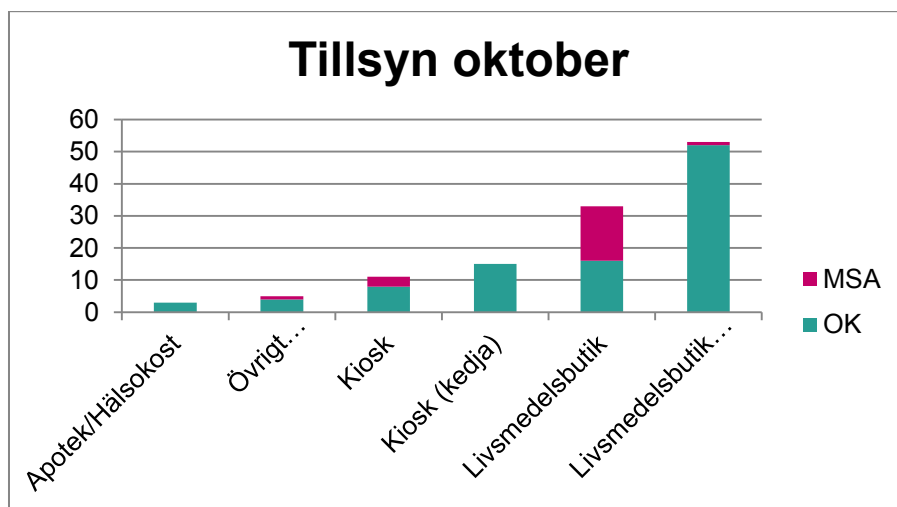

Diagram 4. Fördelning av utfallet från inspektionerna mellan olika typer av butiker

Största antalet produkter som inte var godkända observerades i en livsmedelsbutik i Kista. Där observerades 1673 plastflaskor och metallburkar.

Diskussion

Resultaten från de två tillsynsveckorna skiljer sig från varandra. Under den första tillsynsveckan upptäcktes brister hos dubbelt så många tillsynsobjekt på grund av att tre större tillverkare av drycker med stor distribution inte hade pant på sina produkter. Efter tillsynsveckan i januari/februari har tillverkarna av Proviva- och Nutraminoprodukterna nu anslutit sig till retursystemet och Ekströms har meddelat att de kommer att sluta leverera blåbärsoppa och nyponsoppa i plastflaska. Detta har resulterat i att kiosker och livsmedelsbutiker som ingår i en kedja endast hade en anmärkning i oktobertillsynen. Under höstens tillsyn påträffades därför främst icke godkända burkar och flaskor av varierande utländsk härkomst i livsmedelsbutiker och kiosker som inte ingick i någon kedja.

Reaktioner på tillsynen

Butiksägarna saknade generellt sett kunskap om sitt ansvar och hänvisade ofta till att de litade på sina grossister att inte sälja olagliga varor till dem. Av misstag råkade två butiker som hade fått tillsyn av Jordbruksverket i december 2014 komma med i förvaltningens urval. Båda dessa butiker saluförde icke godkända flaskor eller burkar under förvaltningens besök i januari 2015 trots att de endast en månad tidigare blivit informerade om sitt ansvar av Jordbruksverkets kontrollanter. Butiksägaren i en av dessa butiker meddelade att han inte misstänkt att dessa produkter inte skulle vara godkända att sälja, dels på grund av att han litade på sin grossist och dels på grund av att alla andra butiker i hans kedja saluförde samma produkt. Samma butik har nu tagit bort alla icke godkända produkter och spridit budskapet inom sin kedja. Till följd av detta har även obesökta butiker enligt uppgift nu plockat bort produkter som inte är godkända från sina hyllor.

Butiksägarna har under tillsynsveckorna varit i kontakt med både branschorganisationer, producenterna av de icke godkända produkterna och sina kedjors moderbolag/koncerner som i sin tur har hört av sig till både miljöförvaltningen och Jordbruksverket med frågor om hur man ansluter sig till systemet.

Under tillsynsveckan i januari/februari hittades ett stort antal produkter bestående av björksav förpackat i plastflaskor. Producenten hade tidigare hört av sig till Jordbruksverket och fått besked om att dessa produkter inte behövde ingå i ett retursystem. Bedömningen om björksav ska betraktas som en frukt- eller grönsaksjuice, och därför vara undantaget kravet på pant, är inte självklar. Efter besked om att produkterna börjat bli relativt vanliga på marknaden ändrade Jordbruksverket sitt ställningstagande och har nu kontaktat producenten av björksavsprodukterna och meddelat att produkterna måste vara anslutna till det svenska retursystemet.

Fortsatt tillsyn

Miljöförvaltningen ser en miljönytta i att fortsätta bedriva tillsyn över livsmedelsbutiker som saluför metallburkar och plastflaskor, men i något mindre omfattning. Under 2016 planerar miljöförvaltningen att rikta tillsynen främst mot grossister.

Tillsynsansvaret delas med Jordbruksverket, därför är det viktigt med en god dialog. Jordbruksverket är även tillsynsvägledande myndighet. Förvaltningen har därför fortlöpande

gjort avstämningar gällande bedömningar av olika produkter så att vi hela tiden uppnått en samsyn.